

Villa Craigmillar 1/3 1905

Kære moster.

Nu har jeg bestemt mig til at svare på brevene når jeg får den, jeg bliver jo ellers altid bagefter og jeg vil jo så gerne have brev, det er en ren festdag når de kommer. Posten kommer til Cape Town tirsdag, men jeg får først brevene fredag, de bliver nemlig liggende på consulatet så længe, indtil vi henter dem. Emma har fri om fredagen og så tager hun ind efter dem, det er nemlig en stor historie, det tager en god time når man går hurtigt og kontoret lukker kl. 5.

Jeg kunne jo nok give adr. her til Craigmillar, men jeg ved ikke hvor længe jeg bliver her, jeg kom her d. 15 januar og får 45 kr. så der er længe til hundrede, men næste måned får jeg 1/2 pund mere, det bliver 54. Jeg er kokkepige her og frk. Lauridsens søster Emma er stuepige, det er jo rart at være sammen - kun tror jeg nok vi lærte mere engelsk, når vi var hver for sig, men det går nok. Herskabet her består af to brødre og søster, som bestyrer hus, ja man kan jo kalde det så, hun vimser rundt i sine silkekostumer og giver sine ordrer, meget sød for resten, men lidt lunefuld særlig overfor Emma. Når hun har været lidt urimelig over for mig kommer hun bagefter og siger hun mente intet af det, men hun havde så mange sorger og bekymringer og jeg får så en gave og så er alt all right igen. Kan en opremsning interessere dig er den her, 1 lyseblåt silkeunderskørt, en natkjole, lommeværk af silke med broderede violer, 4 lommeværk, en nydelig broderet sofapude som hun dels selv har lavet, jo den er ikke udstoppet, en udstillingstallerken, flakon med eau de cologne, pynteæsker, billet til udstillingen og sporvognsbilletter, hun har lovet mig en ny hat, det er jo ganske antageligt og dertil kommer konfekt og frugt. 1'ste maj starter hun en virksomhed inde i city, altså forretningsbyen, "Refreshment department" kalder hun det, jeg ved ikke rigtig hvad det er endnu, men hun har lovet mig plads derinde, 4 pund om måneden, 72 kr og så med stigning efter 3 måneders forløb. Det skal være åbent fra 8 1/2 til 6 på søgne dage, lørdag kun til 2, søndagen fri, så jeg får jo en del fritid, som jeg nok får optaget med håndarbejde, jeg får jo også mere at se på denne måde, ved ikke rigtig hvad jeg skal gøre der, men jeg skal have opsyn med sorte, både mænd og kvinder, stå for indkøb af madvarer og dele dem ud i portioner, hun selv bliver herude i villaen på Sea Point, men tager ind to gange hver dag. Jeg ville ellers have sagt op nu til 15 marts, da jeg andre steder kan få højere løn, her giver de aldrig mere end 2 1/2 pund eller 3, altså 54 kr da husholdningen

foredragsholder@BenteGrue.dk



Maren Olsen, elev på Askov Højskole i 1901
– før hun rejste til Sydafrika

jo ikke er så stor og vi er to piger og al vasken bliver sendt ud, men nu da hun har lovet mig denne plads bliver jeg jo til maj. Vi har ellers godt at bestille, en stor to etaget villa og alt må være i orden. I soveværelserne ovenpå, 3, er der store tæpper som bliver børstet en gang om ugen og hver dag fejlet pr. maskine. I den store hall ovenpå er der linoleum som må poleres så blankt som et spejl, ligeledes badeværelse hvor væggene er hvide fliser. Spiraltrappen har messinggelænder, det er heldigvis ikke min bestilling at pudse. Det nedenunder er jo selskabs-værelserne, køkken og hvad andet hører til, det hele får en omgang hver dag. Jeg har jo så maden, som må være præcis, det er lige galt enten der bliver meldt færdig 1 min. før eller senere.

Kl. 6 1/2 kaffe til herren, 7 til missis, som vi piger skal sige, hun er jo ellers kun miss. 5 minutter før 8 frokost, flæsk - æg - røget fisk - ristet brød - havregrød - marmelade og kaffe.

Kl. 1 lunch, forskellige kød- eller fiskeretter, to i regelen med dertil hørende grøntsager, pudding - ostepind - frugt - kaffe.

Kl. 4 the med brød når de er hjemme, men det er de kun lørdag og søndag.

Kl. 7 dinner. Suppe - fisk - steg - pudding - ostepind, frugt - vin kaffe, der veksles jo med retterne, forskellige slags steg og sådan, men altid lige mange retter og i samme orden.

Om eftermiddagen er vi færdige 2 1/2 så er der jo lidt tid inden 7 og det er jo min egen, men meget bestilt får jeg ikke, hun tager altid til byen lige efter lunch og kommer hjem 6 1/2 så jeg må sørge for middagen, så jeg har ingen ro før den er overstået og så er kl. 9.

Kl.10 går vi i seng, så der ser du min fritid, jo undertiden har jeg lidt om formiddagen, lunchen er ikke så slem at rette an som middagen.

Jeg ser du ryster på hovedet når du læser det, og da du jo kender mine anlæg for kogning undrer det mig ikke - når fratages min befippelse og hjertebanken - går alting gerne meget naturligt til. Der er ingen til at hjælpe mig og jeg ved maden skal være properly som hun siger så jeg er nødt til at tage mig sammen. I morgen skal vi have middagsselskab - gid det var overstået, jeg skal i seng.

6/3

Ja middagen forløb heldigt, skilpaddesuppe, laks, fasan og guinea frugt, hindbærpudding med custard, hummer, ost og smør. Druer, melon, fersken og modne figner, vin og kaffe, det tog tid, men den engelske madlavning er jo så simpel, enkel rettere, mod den danske. Vindruer de største og bedste koster 1 d. pr pund = 7 øre, jeg eller vi bryder os ikke meget om dem nu, vi er så overvældet med frugt i denne tid, vi har høst. Jeg har spurgt flere ad, hvor mange graders varme vi har, men det er der ingen der har rede på de siger kun, it is too hot, englændernes begreber er i det hele temmelig indskrænkede.

Ja frk. Lauridsen er her, Three Anchor Bay hedder det sted hun tjener - er altså ikke gift endnu, og ved endnu ikke hvornår, hendes kæreste var i regeringens tjeneste eller rettere det sorterede under regeringen, men så kommer den lov, at regeringens folk skal være engelske undersætter, det er let at blive, men Grostøl ville ikke for tilfælde af Krig og han vil jo også til Norge igen. Han måtte så gå, han har arbejde, men ikke så sikkert at de kan eller nærmest vil gifte sig på det.

Ja jeg er af frk. Lauridsen bleven indført i flere huse og på læseværelset har jeg stiftet bekendtskab med flere flinke

skandinaver, jeg har steder nok, men lidt tid. Cape Town er så vidtløftig og sporvognene så dyre, den strækning som i København koster 10 øre koster her 9 d. det samme som 63 øre hjemme, under 2 sh. kommer jeg aldrig ud en time, med at gå kommer man ingen vegne. Jeg har kun fra 4-10 hveranden søndag. Mit papir er blevet for hurtigt fuldt på grund af den lange husholdningsberetning, men jeg tænkte Du Moster måske interesserer for det.

Kære Moster og alle.

Ja I bliver vist forbavset over at få Brev allerede nu, jeg plejer jo ikke at være spendabel i den retning, skønt jeg ellers for kort tid siden gav mig selv det løfte at jeg ville skrive hveranden uge, det bliver bare så dyrt, denne gang er der en anden grund, jeg tænker på at rejse til Johannesburg i Transvaal først i maj så I kan ikke sende brev til mig før jeg skriver min adresse der oppefra, det kan I først få i begyndelsen af juni og jeg altså ikke få brev før juli, vil I sige på Gravngård at breve, som er sendt afsted efter 11. april når mig ikke, jeg mener dette brev kommer d. 10.

Sidste gang skrev jeg om en plads her og nu vil jeg til Johannesburg. Det rimer ikke rigtig synes I, men alt er så omskifteligt her, man ved aldrig hvad morgendagen vil bringe. Nu er denne rejse bestemt, i næste uge er der måske noget helt andet i gære, det er slet ikke som hjemme, hvor man det ene år nogenlunde kan regne ud hvor man er det næste, så jeg har på fornemmelsen, I synes det er lidt landstrygerliv, men forholdene herovre fører det med sig og for at kunne begå sig, må man indordne sig derunder. De planer man lægger den ene dag er aldeles umulige den næste, jeg sagde til frk. Lauridsen, det bliver uudholdeligt i længden, men det bliver man så vant til at det tilsidst bliver en nødvendighed.

Frk Lauridsens bryllup er bestemt til på lørdag den 25.

Det er femte gang, om det bliver alvor ved jeg ikke, hendes mand har fået en plads ved diamantminerne i Johannesburg og rejser på mandag den 27. hun er i plads og kan først sige op 5. april og rejse 5. maj, men de skal have bryllup her, da de ingen kender i Johannesburg og altså ingen vidner kan få. Frk. L. tager sin søster Emma med sig, altså hun som er stuepige herude, hun har så svært ved at lære sproget, får det vist aldrig lært, så hun kan ikke være ene her, jeg har også set Cape Town på kryds og tværs, det eneste jeg mangler er Konstantia og Cap det gode håb, og det når jeg nok.



Maren Olsen, fotograferet i Cape Town

Craigmillar 20/3 1905

Pladsen som Mrs. lovede mig kan jeg få, men jeg opgiver den. Jeg skrev sidst her var to brødre og en søster, men det er ikke tilfældet. Hun Miss Richards er til nød deres kusine og Emma og jeg får efterhånden øjnene op for ting, som man helst tier om, så jeg vil herfra snarest mulig og Emma ligeledes. I forstår nok hun kan selv beholde sine gode pladser, jeg har ellers ondt af hende, hun er til tider meget ulykkelig og hun vil ikke os noget ondt. Jeg har ikke fortrudt jeg været her, jeg har lært meget i retning af madlavning^x og sprog, hun snakker godt engelsk selvfølgelig da hun er indfødt englænder, kolonialfolk, som de kaldes, der er født herovre, hvide altså, taler engelsk og hollandsk med hinanden og intet korrekt.

x) selvfølgelig ikke meget sådan at jeg er dygtig - det bliver jeg jo aldrig. I må da endelig ikke tro jeg bilder mig det ind.

Frk. L. synes jeg skal tage med til Johannesburg, lønnen er bedre end her og der er jo krigsskuepladserne, så det bliver meget interessant, på den anden side har jeg gode bekendte hernede i Cape Town og kender jo en del skandinaver, som jeg sætter megen pris på. Når jeg eller vi kommer derop er man så helt fremmed igen, og man skal jo være så varsom med sine bekendtskaber.

Jeg har sendt 5 pund til Maria og har andre fem liggende, så min gæld (for billetten fra Danmark til Cape Town) er snart klaret, det er jo også på tide at samle lidt til sig selv nu.

Jeg har ellers tænkt på at blive et par måneder her i Cape Town og så høre om det var godt i Transvaal, det var selv-

følgelig det klogeste, men det er en lang og temmelig besværlig rejse, og når vi er flere kan vi rejse på 3die klasse, ene er man nødt til at have første, man skal jo opholde sig i toget både nat og dag. Ligeftrem slået ihjel bliver man selvfølgelig ikke, men ubehageligheder af anden art kan let indtræffe - nå jeg skulle nok slet ikke have skrevet det, det hele går jo meget naturligt til, for 5 år siden måtte man køre i oksevogn det sidste døgn til Johannesburg, nu går toget helt op og meget længere.

I denne tid har vi ligefrem tropisk hede, aldrig i mit liv har jeg tænkt mig slig varme, alting ligefrem sitrer af varme, vi går omkring i halvmørke, skodder for alle vinduer. De første par dage led jeg frygtelig, jeg blev så fri for at lave mad på komfuret, det var også umuligt at spise varm mad næsten, nu går det bedre. Varmen gør så meget og det er heller ikke så trykkende, men tænke på ret meget kan man ikke, så brevet bliver lidt underligt.

Jeg har vist før fortalt, at Villa Craigmillar ligger ved foden af Lions Head, som et stykke oppe er bevokset med fyrreskov eller sådant, de kalder det fyr, men det er ikke samme slags som hjemme. Tilligemed varmen opstod der ild i disse skove netop på denne side af bjerget, hvor vi bor, og vinden, den fæle hede ørkenvind, bar på, så røgen drev i skyer hen over os, medførende en ulidelig stank og hede, men det var et storslået syn. Ilden er slukket nu.

Ude i vor baggård (eller hvad navn jeg skal give det, gård kan det just ikke kaldes, der er mure og gulv men intet tag) vokser et lille forkrøblet figentræ, som jeg har vandet og plejet i den tid jeg har været her. Igår fik jeg belønningen - tre dejlige modne figner, de første jeg nogensinde har plukket og jeg tænker de første og eneste, træet har båret.

I må endelig hilse Kirstine Andersen, jeg skulle skrive, men har ikke tid. Hos Jakobs vil I også nok hilse.

Skriv om begivenhederne derhjemme. Husk på alt er nyt og interessant og kærkomment, når bare det er hjemmefra.

Hilsen til alle Maren

Frk. Lauridsen beder mig hilse.

Mange tak for Askovbogen og kalenderne, jeg har tre nu, men de udfylder hinanden, da de alle er mer eller mindre ufuldstændige, og det træffer sig så heldig at den ene har det de andre mangler og omvendt så jeg kan følge med tiden.

Frimærker til lille Kristine i sidste brev - til Gravngård sendte jeg nogle.



Maren i opstilling hos fotografen. Læg mærke til malayens kalkede ben, der skal illudere sportsstrømper.

Geldenhuis Deep ved Johannesburg 20/5 1905

I har misforstået mig, heldigvis med hensyn til min sidste plads i Cape Town. Vi havde det rigtig godt både Emma og jeg, og fordi vi fik øjnene op for at herskabet ikke levede et anstændigt liv, kunne vi absolut ikke tage nogen moralsk skade af, kun ville man jo ikke tjene hos og tage mod løn af mennesker, man ingen agtelse har for. De ville ikke os noget ondt i nogensomhelst retning.

Da jeg rejste fik jeg en god anbefaling og en guldbroche og løfte om al mulig hjælp, hvis jeg nogensinde skulle komme i forlegenhed, og hun håbede, jeg altid ville mindes hende med venlighed. Jeg fortrød næsten, jeg havde bestemt at rejse, vi er jo dog ikke sat til at dømmе vore medmennesker.

Vi rejste fra Cape Town d. 11 maj og jeg var færdig i pladsen d. 2den, så jeg havde rigelig tid til udflugter og hjem søgelse af Cape Towns seværdigheder. Det er temmelig dyrt at bo. I kristelig forening for unge kvinder, som ville være det sted jeg skulle boet, koster det i al tarvelighed 8 sh daglig. Det kom jeg let over, jeg fik af skandinaviske venner indbydelse til at være hos dem, hvad jo var både billigere og hyggeligere. Jeg ville have skrevet noget mere om Cap, men det første er blevet så langtrukket og jeg er i det hjørne, at jeg ikke kan fatte mig i korthed, så jeg vil skåne jer for længere redegørelser. Det hele er også lidt forstyrret, mærker jeg. Jeg har travlt med at søge plads, tøj et er ikke kommen endnu, alt ligner nærmest et kaos. Om rejsen herop senere.

Mange Hilsner Maren



Heroppe i Transvaal vil jeg beskrive Cape Coloniens herligheder, som jeg endnu længes så småt efter. Alt heroppe er så native, sand og tildels nøgne mennesker, ja også guld i bunker, som man bare ikke mærker noget til, kan være ganske interessant, når man bliver vant til det, men endnu hænger der jo lidt civilitation ved en.

Jeg havde bestemt ikke at forlade Cape før jeg havde været på Cap det gode Håb eller Cap Point almindelig kaldet her. Det var let tænkt og sagt, men temmelig vanskeligt at udføre, da landet er øde og uvejsomt. Jeg fik frk. Lauridsen med mig, og en dejlig søndag morgen startede vi fra Cape Town, tog train til Simons Town, Englands flådehavn ved False Bay. Derfra havde vi 35 mil (engelske) til Cap pr. apostlenes befordring. Vi havde et godt kort og gik så mod syd, stadig opad. Små flokke af æsler og muler var det eneste levende vi så, hist og her dukkede en Hottentothytte op, ellers intet.

Ved middagstid opdagede vi i en lille dal en farm, en lang hvid bygning med flad tag, hvor der var anbragt meloner for at modnes. Vi var både sultne og tørstige. Gik derfor ind og bad om at købe en melon og få lidt besked om vejen. Farmen ejedes af en boerfamilie, en enke med søn og datter. Vi blev så venligt modtagne, som kunne det have været i Vestjylland, blev spurgt ud på kryds og tværs, hvor vi var fra og skulle hen, om hvorfor. Blev betragtet som et par mærkelige fugle, at vi kunne finde på at gå til Cap bare for at kunne sige vi havde været der. Konen sagde at det

var første gang i hendes levetid der havde været ladies på Cap og måske nogensinde, hvad vi dog betvivlede. Hun bad os om endelig at komme ind på hjemvejen, for at hun kunne se om vi var slupne heldige fra det, gav os melon og pærer og anviste os en farm hvor vi kunne overnatte hvis vi ikke vandt frem til fyret før aften. Vej måtte vi selv hitte ud af, hist og her hvor der var sandbund, så vi hjulspor, ellers intet. Landet blev mere øde efterhånden, græs er nu en saga blott på denne årstid, kun enkelte kaktus holdt livet 15 oppe. I og efter regntiden er der vist nogenlunde grønt. Vi døbte det St. Pauls ørkenen efter en bjergkæde langs False Bay.

Tangen blev efterhånden smallere, vi så havet på begge sider, fyret på Cap sås også tydeligt i den klare lette luft, vi var jo adskillige hundrede fod over havet. Da vi kom til farmen var solen et godt stykke oppe og vi besluttede at nå fyret og overnatte der, hvis der var plads, hvad vi tænkte der måtte være. Bare vi fik tag over hovedet var vi jo tilfredse. Endelig nåede vi bjerget, just som solen gik ned. Vi måtte så klavre op ved måneskin så godt vi kunne, der var lidt vej, vist nærmest beregnet for æsler. Vi havde i hvert fald liden gavn af den, men op kom vi da, gik ind i fyrmesterboligen og spurgte om natlogi. Ja det kunne vi få, hvis vi havde permit fra turistforeningen i Cape Town, den havde nemlig ladet bygge to stenhuse deroppe, de var rigtignok kun beregnet for herrer, da damer aldrig kom her. Vi havde jo ikke permit, ligge ude kunne vi ikke, da nætterne er så frygtelig kolde, farmen kunne vi umulig finde. Vi lovede så



Det gamle fyr på Cape Point står på toppen af klippen.

Postkort købt af Maren inde i Cape Town efter turen.

med hånd og mund ikke at tale om at vi havde fået lov at ligge der, uden tilladelse. Blev så anvist disse to huse, den ene som opholdshus, hvor der fandtes et åbent ildsted, hvor vi kunne koge mad. Kogekar, tallerkener og andre redskaber fandtes også, noget vi ikke havde brug for dR vi jo ikke førte nogen bagage med os, kun lidt brød og smør.

Det andet var et stort rum med 5 feltsenge og oppe på et lille halvloft lå nogle snavsede tæpper og halmpuder, ja alt meget primitivt, jordgulv og kampestensvægge. Jeg tænkte på fjeldstuerne i Norge og Sverrige til ly for rejsende, det var nu bare interessant altsammen, det var oppe på toppen. Ude omkring var opført kampestensmure, for at man ikke af vanvare skulle dumpe i enten Atlanterhavet eller Det indiske Ocean. Vi købte lidt mad af fyrmesteren, fik lov at komme op i fyrtårnet og blev ordentlig trukket op. Jeg har ikke i det halve år talt så meget engelsk som denne aften. Folk der bor så ensomt må jo benytte lejligheden.

Søvn blev der ikke meget af, sengene var ikke videre indbydende, de var til brug for turister og benyttedes tillige som ligbåre for søfolk, som drev i land, og som den stærke brænding, som brød mod klipperne, var just ikke nogen vuggemelodi. Vi havde hele tiden på fornemmelsen, at vi var i færd med at ramle sammen. Jeg vil just ikke påstå det var hyggeligt, men det er dog en stolt tanke at have overnattet på Cape det gode håb.

Næste morgen var vi atter oppe i tårnet, så Cap Hangklip og Cap Agulhas, derefter var vi ude for at finde abekatte. Jeg ville så gerne haft en lille en med tilbage, men kunne ingen fange. Fyrmesteren fortalte ellers, at de ikke var bange for kvinder, men han måtte tilstå, at de ingen andre kvinder havde set end hans kone.

På tilbagevejen gik vi ind på mr. Smidts farm, mest for nysgerrighed, ja vi bad om lidt vand, for at dække over det. Denne mr. Smidt var ungkarl boer eller hollænder, hvis familie et par hundrede år havde levet på samme farm. Hans forældre levede i Cape Town, han selv drev farmen med mandfolkehjælp, kulørt og hvidt, som det kunne falde sig, ingen kvinder var der. Han inviterede os til middag, hvad vi tog med glæde imod. Vi så os lidt omkring, spurgte, hvor stor farmen var - ja det vidste han ikke, han havde 2 køer og hened 900 heste - tallet vidste han ikke så nøje, de strejfede om hvor de havde lyst både vinter og sommer. Af dyrket land havde han nogle agre dyrket med korn, majs og hvede for husholdningen og hønsene. Vi spurgte om det ikke var en kedelig tilværelse i længden; men han lod til at være godt fornøjet. 2 måneder om vinteren var jagten

god, og da havde han en del venner hos sig. Vi ville gerne vide hvori den jagen bestod, da vi ikke havde set noget levende. Hjorte, vilde strudse og agerhøns var det almindeligste (senere på eftermiddagen så vi også strudse). Hver dag måtte han ride en tur for at se til sine hesteflokke, og så var der naboerne. Han havde kun en times hurtig ridt til den nærmeste, og det er behageligt, for så generer vi ikke hinanden. Han havde studentereksamen og fulgte godt med i alt, havde et godt bibliotek, så vi tilsidst var ved at misunde manden.

Da vi havde spist middag og vidste besked om alt, farm og mand angående, skulle vi på vandring igen, men det var blevet for sent. I heldigste tilfælde kunne vi række til farmen fra foregående dag, men først sent, og vi var jo ikke sikre på at kunne blive der for natten. Vi måtte så tage imod mr. Smidts indbydelse til at blive der.

Næste dag nåede vi næste farm kl. 4 og skulle jo så ind at fortælle konen om turen, og blev så der den nat og sov for første gang i vort liv i en rigtig himmelseng. En farm som mr. Smidts, og som også havde været i familiens eje i lange tider. De var reformerte og holdt aften og morgenandagt, blev meget forundrede over at det ikke var almindeligt blandt lutheranerne.

Vi blev behandlet som gamle bekendte. Vi spurgte hende (konen) om hun sådan tog mod alle vejfarende:

"Nej det gjorde hun dog ikke men i hendes familie var der dansk blod". Hendes oldemor eller lignende, og hun holdt så meget af disse lyse folk, vi måtte love hende at besøge farmen, hvis vi igen kom til Cape Town. Vi vil nu sende dem et dansk flag, med tak for gæstfrihed. Siden har vi hørt, at de og mr. Smidt er de rigeste farmere i den sydlige del af Cape.

Onsdag (morgen) formiddag kom vi til Simons Town. Tog så tog et stykke nordpå og spaserede op over Constantias vinhaver, Tokay og Grote Constantia flere hundrede tønder land med vin og orange. Vinhøsten var forbi, men af de tiloversblevne druer kunne vi spise så mange af, vi ville. Appelsiner havde hviletid nu før regntiden. De står ellers med blomster, moden og umoden frugt året rundt. Constantias natur og beliggenhed er noget af det herligste og fuldkomneste man kan tænke sig. Det manglede bare at hedde Danmark, at være hjemmet.

Hele denne Cap tur var så vellykket fra først til sidst, så den vil blive en af de bedste minder at tage med herfra. Jeg fortryder bare at have skrevet om den, det bliver så fælt tørt ved at komme på prent.